Klelija Renuči

Paviljon PTICA

Prevela s francuskog
Gordana Breberina

Laguna

Naslov originala

Clélia Renucci
Le pavillon des oiseaux

Copyright © Éditions Albin Michel – Paris, 2023
Translation copyright © 2025 za srpsko izdanje, LAGUNA

Francuskoj

„Ne verujemo u zlo sve dok nas ne zadesi.“

Žan de la Fonten

I

1.

„Jedan Farneze ne može da ostane na selu, to je naprosto tako. Zato sada, draga moja sestrice, prestanite da se raspravljate sa mnom i uradite ono što vam kažem. Dovedite mi tu bebu."

„Uz dužno poštovanje, veliki kardinale, idite sami po nju, pošaljite nekog stražara, sekretara, ili čak ljubavnicu ako hoćete. Što se mene tiče, hvala vam lepo, uopšte mi se ne podiže još jedno dete. Dovoljna su mi moja deca i sva ona kopilad koju mi muž dovodi. Budućnost porodice Farneze nije u opasnosti. Naša braća se svojski trude da nam obezbede potomke."

„To dete je moje, tačnije, to je dete naše porodice, ono je naše, vaše, to je dete rimskog naroda."

„Ko ne drži do sebe, neće nikad ništa ni postići, brate… Ali da ipak niste malo preterali?"

„Ne razumete šta hoću da kažem", nastavi Alesandro namestivši kardinalsku odoru kako bi se umorno strovalio u naslonjač presvučen zelenim somotom.

Provukavši negovanu šaku kroz kratku bradu, krenuo je da raspreda o značaju porodice Farneze.

„Da je naš deda, neprežaljeni papa Pavle III, tako razmišljao, sestro, vi biste bili baštovanka, zemljoradnica, pralja ili služavka, a ja bih mlatio žito, pravio sir ili staklo, prodavao živinu ili ko zna šta već. Da nije iskoristio sav uticaj koji mu je obezbeđivao njegov položaj i da nije objavio papske bule kako bi naterao Kuriju da prizna našeg oca, ovoga bi podizala samo njegova majka, koja nije bila niko i ništa. Takav je život u Vatikanu… Da se Pavle III, najveći papa koga je Rim imao, nije pobrinuo da zaštiti svoju porodicu, naša loza bi se ugasila.

Vaš muž je odužio dug svojoj lozi i ostavlja vas sa dovoljno velikim potomstvom da ne mora da strahuje od gašenja svog prezimena. To nije slučaj s porodicom Farneze i vi to dobro znate. Ja sam sâm, Vitorija, a samotan život ne priliči jednom knezu. Želim to dete i dobiću ga, makar sam otišao po njega.“

„Samo izvolite, vaše presvetlo gospodstvo i moj duboko poštovani brate. Ali radije poslušajte moj savet: zaboravite to novorođenče, pronađite neku ljubavnicu u Rimu, živite na visokoj nozi, otvoreno se brinite o kopiladi za koju će ta ljubavnica tvrditi da su vaša. Što se tiče očuvanja naše loze, ja se, ponavljam vam, uzdam u našu zakonitu braću. Treba li da vas podsećam da ih je trojica?“

Vitorija se spremala da ustane, ali je Alesandro kleknuo pred nju, ne zato da bi je preklinjao, već zato da bi je zadržao. Gledajući je netremice u oči, zarivši joj pogled pravo u dušu, rekao je gotovo ne pomerajući usne:

„Otići ćete. To je zapovest. Naređujem vam da odete u Parmu po to dete. Zahtevam od vas da ga odgajate i

volite. Kasnije ćemo se pobrinuti za njegovo školovanje i položaj."

Zadržao ju je još odlučnije, pritisnuvši joj podlaktice prekrivene muslinom. Ne skrećući pogled i ne ublažavajući pritisak, dodao je tonom čija je dobroćudnost odudarala od njegovog ponašanja:

„I budimo sigurni da će to biti obavljeno uz podizanje što manje prašine."

Hitro ustavši, pogleda i dalje zarivenog u sestrine oči, kao da je ukrotitelj koji procenjuje koliku će slobodu dopustiti svom konju, polako je seo da s bezbrižnom samouverenošću moćnika sačeka bojažljivi pristanak žene koja nije imala drugog izbora nego da se pokori.

„Čast se ne stiče rođenjem, sestro, to je nešto što se uči. Bez obzira na svoje poreklo, to dete će umeti da je stekne."

„Mogu li samo da vas pitam, brate, ili bolje rečeno, gospodaru, kako možete da budete sigurni u svoje očinstvo? Kuća u koju me šaljete obična je čatrlja. Zar ne postoji mogućnost da grešite?"

„Samo neodlučan čovek može da pogreši. Neuspeh je zabluda slabića. Veliki ljudi prihvataju posledice i ničega se ne plaše. Preduzimljivost nas u svemu spasava."

„Otići ću tamo, brate, i dovešću vam to detence Farneze koje već volim kao svoju rođenu krv", rekla je Vitorija ustavši, s trunkom podrugljivosti u glasu.

Alesandro je krenuo da je isprati i sišao je s njom niz velike stepenice koje su vodile u glavno dvorište, gde su se Mikelanđelovi korintski stubovi skladno uklapali sa starijim porticima u dorskom stilu.

Okolina Palate Farneze nije više bila ista kao u njihovom detinjstvu. Ovce nisu više pasle na Cvetnom polju

– trg je nedavno popločan. Na Tibru, tamo gde reka ubrzava, postavljene su vodenice. Sada su trgovci i zanatlije imali pune ruke posla na obalama njenih meandara. Dok se Alesandro gubio u sećanjima, Vitorija je mislila na sumorne sate koji su je čekali. Bilo joj je dosta svega. Bilo joj je dosta tih miljenica koje maštaju samo o tome da zatrudne s moćnicima i nimalo se ne plaše posledica, bilo joj je dosta tih nasrtljivaca koji se ne libe da upropaste nekome život zbog snošaja u nekom ambaru, tih muškaraca koji koriste svoju moć kako bi se iskupili za svoja nedela. Te kopiladi je bilo svuda, širom Italije, po raznim palatama. Nisu mogli nigde da mrdnu a da nešto ne obljube. I još ih je trebalo zvati gospodarima! A tek te popustljive pape koje zataškavaju gadosti na svim evropskim dvorovima! Ovde vanbračno dete, onde razvod… Vatikan je postao bračni oblog za zaljubljene apostole. Bule se donose sa svakim novim kopiletom, kardinalske kape se stavljaju na glavu dece koja se prezivaju Mediči, Farneze ili Kolona kako bi se sačuvala zakonitost i porodični uticaj. Vitorija je bila sita toga.

Već je zamišljala taj prizor. Uvek je bio isti. Ta žena iz Parme nije se razlikovala od ostalih. Mlada majka, verovatno plavokosa, kao i sve žene s kojima je njen brat bio, spava u bednoj postelji, ali je prekrivena upadljivim nakitom koji joj je ljubavnik, potpuno lišen osećaja za praktično, poklanjao prilikom svake posete; pored nje je odojče, umotano u običan čaršav, u blaženom snu, ručica stegnutih u pesnice, spokojnog lica obasjanog svetlošću sveće. A onda će se začuti galop u daljini, konji koji ržu, koraci muškaraca koji su sjahali, vrata će se naglo otvoriti, hladan vazduh prve jesenje noći ošinuće ih poput biča, i

muškarci će narušiti taj mir. Žena će se trgnuti, pokušaće da sakrije i nagost i nemoć, izgovoriće nekoliko nepovezanih reči na koje će plaćenici odgovoriti uvredama, pokušaće da ih spreči da uzmu tu bebu u pelenama, dobiće šamar i slušaće, slomljenog srca, kako plač njenog deteta odzvanja u ranu zoru. Nije napunilo ni mesec dana. Neće ga više videti. Ukoliko bi pokušala, to bi platila glavom. Ona to zna, uzdržava se.

Vitorija poznaje tu skrhanu ženu, nesvesnu opasnosti kojoj se izlaže zato što se viđa s njenim bratom ili mužem, tu ženu koja će se kasnije verovatno viđati i s njenim sinom. I prihvatiće to blagosloveno odojče, voleće ga onako kako se voli nevinost, povinovaće se kazni koju joj je odredila sudbina i tim izuzetnim muškarcima koje joj je usud dodelio da idu s njom kroz život.

Ako je odojče devojčica, moraće dobro da je udaju, ako je dečak, svi putevi će mu biti otvoreni.

Slučaj je odlučio. To je bila devojčica. Nazvali su je Klelija.

2.

Klelija je na putu koji je od tvrđave u Urbinu, gde je odrasla, vodio do njenog novog boravišta, pokušavala da sazna od tetke kakva je sudbina čeka kada postane supruga gonfalonijera* rimskog naroda. Milovala je oslikani medaljon koji je proščeva porodica naručila za nju. Na njemu je bio prikazan Đovan Đorđo kako stoji u satenskim čarapama i bogato nabranim pumpericama, preko kojih je nosio oklop. Nežno lice, iz koga je izbijala ženska čednost, lepo izvijenih obrva povrh orlovskog nosa koji se bojažljivo uzdizao iznad tankih ružičastih usana, naslanjalo se na nesrazmerno veliki okovratnik. Držanje mu je odisalo blagošću koja je odudarala od vojničkog šlema na koji je bila spuštena njegova ruka – Kleliji, presrećnoj zbog tog braka, rešavanje te zagonetke bilo je omiljena razonoda.

---

* Italijanska srednjovekovna titula, čiji naziv doslovno znači „stegonoša“. Gonfalonijer je bio visoki gradski zvaničnik, predvodio je vojsku i bio glavni vojni komandant grada. (Prim. prev.)

Poslednjih pet godina života te devojke, koja se verila čim je napunila sedam godina, svodilo se na čekanje da taj brak bude sklopljen.

Sećala se beskonačno dugih razgovora koje je tada vodila sa svojim sestrama od tetke na obali Jadranskog mora, gde ih je Vitorija podizala sve zajedno. Najstarija od njih, jedanaestogodišnjakinja, spremala se da se uda za jednog napolitanskog kneza. Dok su na krevetu sa stubovima sa žlebovima dve devojčice razmršavale jedna drugoj kosu, a treća zabavljala mačku klupkom vune, ponosno su nabrajale sve slobode koje će steći udajom. Najstarija, Izabela, otvorila je, smejući se, kovčeg koji je upravo bila dobila kao preuranjeni svadbeni poklon da bi se pripremila za čuvenu prvu bračnu noć. Otkrila je dvema mlađim devojčicama tajnu unutrašnju stranu poklopca sa razgolićenim mladim ženama koje su ležale u besramnim položajima, dok ih je na spoljašnjoj strani kovčega slikar mudro prikazao odevene.

Sedmogodišnja Klelija je razrogačila oči kad su njene rođake krenule da oponašaju te poze na krevetu, preplićući gole noge i ruke i grohotom se smejući. Zlatastosmeđe svetlo okrznulo je njihova tela zaslepljujuće beline i mladosti, podarivši tim detinjim igrama sakralni ton. Nisu ništa skrnavile, pošto su bile potpuno neuke, ni sunce ne bi sebi uzelo za pravo da glumi kišu da je videlo te devojčice koje su još od najranijeg detinjstva bile ushićene. Za sada nema maski, postoji samo vesela zanesenost koju je prekinulo tobože ljutito lice njihove tetke i majke Vitorije kad ih je zatekla tako isprepletane. Morala je nešto da preduzme. Zar nije već videla kolikim je Klelijama, Lavinijama i Izabelama taj ideal upropastio život! Pred nevinošću tih curica,

bes na Vitorijinom licu odmah je ustupio mesto nežnosti. Rekla im je, sećala se Klelija, da se pristojno obuku i onda su otišle u park, gde su celo popodne provele u igri. Kleliji je tamo ispao jedan mlečni zub.

„Kako li će danas da bude?“, pitala je Vitoriju dok ju je ova milovala nežnim pogledom tetke koja neće više imati koga da vaspitava.

Klelija je bila njena poslednja žrtva prineta na bračni oltar. Dok je devojčica želela samo jedno – da konačno zaroni u nepoznato – Vitorija je bila razapeta između sreće što vidi da se uljuljkuje u zabludama i svesti o njihovoj ništavnosti. Vitorija je svoj život posvetila drugima i na taj tako važan dan nije mogla da otkrije budućoj nevesti ono što će i sama previše brzo saznati.

Primakla se bratanici kako bi je pomilovala po kolenu i tako joj ćutke izrazila podršku. Kamen je udario u točkove i kočijaš je zaustavio kočiju da proveri u kakvom su stanju glavčine. Klelija je iskoristila priliku da prošeta s tetkom po okolnim pašnjacima. Kočijaš ih je pozvao, kočija je bila spremna za nastavak putovanja.

Nakon što se smestila među jastuke napunjene paperjem, Klelija se izula i ispružila noge kako bi joj tetka s ljubavlju istrljala gležnjeve. Devojčica je posmatrala medaljon igrajući se pramenom svoje plave kose.

„Kako je lep“, ponavljala je ljubeći verenikove usne. „Sigurno je i dobar, osećam to. Je l’ tako da jeste, tetka?“

Pošto je, klimnuvši glavom, po stoti put odgovorila na to pitanje otkako su krenule, Vitorija je nastavila da češka mesta koja joj je bratanica pokazivala s obešenjačkom nadmenošću.

„I voleće me, zar ne, tetka?“

„Naravno, zar bi moglo da bude drugačije?“

„Hoće li da pleše sa mnom? Oh, sigurna sam da odlično pleše, to nagoveštavaju njegova lepa stopala na ovom portretu…“

„Onako kako svi muževi plešu, lepa moja dosadna devojčice“, rekla je Vitorija zagolicavši je.

Klelija nije mogla da se obuzda i njen ljupki smeh ispunio je kočiju poput pesme slavuja koji je napustio svoje gnezdo i objavljuje svetu da je radostan zato što se osamostalio.

„A čuvena noć? Traje li to celu noć ili čovek može malo i da se odmori?“, prošaputala je devojčica zavezujući satenske trake na cipelama.

„To, mala moja, zavisi od muža…“

„Otkud to? Šta ja treba da radim?“

Klelija je najednom prebledela.

„A ako mu se ne dopadnem?“

„Obožavaće te, anđele moj, kao što te obožavaju tvoji rođaci, tvoj teča, otac i svi koji su imali sreću da provedu neko vreme u tvom društvu.“

„Moj otac… On neće biti tamo… Šta ću da radim bez njega?“

„Ono što si uvek radila!“, odgovorila joj je tetka, kojoj se pridremalo. „Spavajmo sad, pred tobom je dug život.“

„Kako ti zavidim, tetka, što si sve već doživela. Ali ipak sam srećna što ću i sama naučiti da živim.“

Vitorija nije ništa odgovorila, zaspala je.

Klelija je popravila svoj jastuk i osmotrila predeo. Nije mogla da spava, bila je previše zabrinuta zbog prve bračne noći s Đovanom Đorđom i svih pitanja na koja je njena tetka izvrdavala odgovor. Teško joj je padalo očevo

odsustvo. Taj brak je bio njegova ideja, on je procenio da je Čezarini dobra prilika za nju, a u tom ključnom trenutku neće služiti misu…

Devojka je na kraju zadremala umorivši se od računanja: brojala je ovce i krave pored puta, pa je taj broj množila s prosečnom cenom funte mesa u Urbinu, na koju je dodavala petnaest posto zbog blizine prebogatih kardinala u gradu Rimu…

Kad je Vitorija otvorila jedno oko, Klelija je i dalje spavala i ona je onda posmatrala tu trinaestogodišnju devojčicu kako prevrće između prstiju komad plave satenske trake koji joj je ona poklonila kad je imala pet godina i od koga se nikad nije odvajala, udarajući jezikom u zube kao da sisa dojkinjinu dojku i proizvodeći prijatan i tih zvuk detinjstva.

Pošto je u daljini razaznala tvrđavu u Roki Sinibaldi, Vitorija je nežno probudila bratanicu. Blago svetlo kasnog popodneva ublažavalo je zlokobni izgled tog zadivljujućeg srednjovekovnog utvrđenja. Klelija je istegla vrat da bolje vidi, a onda, razočarana, ponovo spustila glavu na jastuk. Prešla je preko Apenina koji Italiju presecaju po sredini, i nije mogla da sakrije iznenađenje što vidi vernu kopiju zamka u Urbinu, u kome je odrasla. A mislila je da će sa približavanjem Rimu i njegovim ludostima otkriti novi svet!

Kočija je krenula uz poslednju uzbrdicu, na čijem je vrhu bio utvrđeni grad. Dok su se peli strmim i opasnim putem, Klelija je stezala medaljon Đovana Đorđa Čezarinija, moleći se da njihov susret ispuni njena očekivanja.

Kočijaš je zaustavio konje. Klelija i njena tetka su stigle. Livrejisane sluge su otvorile vrata kočije pod natmurenim

pogledom debele gospodarice zamka čija je crna kosa upletena u venac podsećala na preteće grifone. Hladno joj je predstavila Đovana Đorđa:

„Gospo Farneze, ovo je vaš budući suprug gonfalonijer Čezarini. Priđite, molim vas."

Klelija je pretrnula od strepnje, ali je ona nestala čim je iza te ogromne, neprijateljski nastrojene majke ugledala veseo i bezbrižan osmeh svog verenika, u prekrasnoj odeći od tkanine sa srebrnastom podlogom, zagasitocrvenim pumpericama, sa cvetovima od zlatnih niti i trakama od šenila ubačenim u proreze na čeličnosivom prsluku. Prišao joj je i poljubio joj ruku, šapnuvši joj na uvo:

„Kako sam srećan što sam vas konačno sreo, božanstvena Klelija."

Nakon što je s poštovanjem pozdravio Vitoriju, poveo ju je prema velikim stepenicama zamka.

Čezarinijevi su, kao i Farnezeovi, bili poznati po raskošnim prijemima, a ovaj je bio jedan od najboljih primera. Kad se smrklo, očarane zvanice su prisustvovale prolasku povorke stotina statua od šećera na čijem su vrhu bila svetla koja su obasjavala ceo park. Na svim stolovima bila je poslužena raznorazna riba, crvenperke, orade, morske mrene, škrapovi, a zatim i najređe i najukusnije meso. Na kraju je poslužena velika količina slatkiša, koji su mirisali na jaja kuvana sa šećerom i egzotične sirupe.

Mnogo se plesalo, Đovan Đorđo nije odvajao pogled od Klelije. Lepota i mladost mladenaca nagoveštavale su život ispunjen uživanjem, a to nije opovrgla ni prva noć koju su proveli zajedno. Potvrdio se osećaj sklada koji ih je obuzeo čim su se sreli kod kočije i tela su im bila kao jedno.